

Для заказа доставки данной работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**На правах рукопису**

**КОЛМОГорова Ірина Володимирівна**

**УДК: 631.1:331.108**

**РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ  
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами  
(за видами економічної діяльності)

**Дисертація**  
**на здобуття наукового ступеня**  
**кандидата економічних наук**

Науковий керівник:  
Попович Василь Вікторович,  
кандидат економічних наук, доцент

Одеса - 2013

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b>	3
<b>РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ</b>	10
1.1. Наукові основи управління кадровим забезпеченням і специфічні особливості праці	10
1.2. Історичні аспекти розвитку управління кадровим забезпеченням і вимог до персоналу	29
1.3. Методичні аспекти оцінки управління кадровим забезпечення	44
<b>Висновки до розділу 1</b>	59
<b>РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ</b>	62
2.1. Демографічна і соціально-економічна характеристика трудових ресурсів на селі	62
2.2. Аналіз основних проблем кадрового забезпечення аграрних підприємств	76
2.3. Формування і використання управлінського персоналу аграрних підприємств	85
<b>Висновки до розділу 2</b>	98
<b>РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ</b>	103
3.1. Формування стратегічної кадрової політики аграрних підприємств	103
3.2. Стратегія формування організаційно-економічного механізму формування кадрового потенціалу аграрних підприємств	119
3.3. Створення системи кадрового менеджменту в Україні	137
<b>Висновки до розділу 3</b>	157
<b>ВИСНОВКИ</b>	161
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b>	164
<b>ДОДАТКИ</b>	178

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Розвиток кадрового менеджменту набуває важливого значення для України особливо в сільському господарстві. На сучасному етапі функціонування аграрного сектора економіки Україні потрібні нові концепції та підходи в управлінні. Сучасний стан ринкової економіки, особливо в аграрній сфері, та пов'язаний з цим процес формування нових економічних відносин вимагає нового погляду на окремі теоретичні аспекти управління кадровим забезпеченням, переосмислення проблем, що виникли, розробку адекватних сучасним умовам розвитку економіки підходів до вирішення даного питання.

Прискорення процесів структурно-інноваційних трансформацій економіки, підвищення економічної значущості інтелектуальних активів в сучасній господарській діяльності, ускладнення вимог щодо фахової підготовки, досвідченості, професіоналізму працівників обумовлюють необхідність поглиблення досліджень в сфері управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств.

Теоретичні і практичні аспекти управління кадровим забезпеченням були висвітлені в роботах таких відомих закордонних та вітчизняних вчених, як М.О. Бєседіна, О.М. Бородіної, О.А. Богуцького, В.І. Бусова, В.Р. Веснина, М.Д. Виноградського, А.М. Виноградської, В.П. Галушка, А.К. Гастєва, В.В. Гончарова, А.А. Демченко, Г.О.Дорошенко, П. Друкера, Й.С. Завадського, П.М. Керженцева, З.І. Козодаєвої, М.Ф. Кропивка, В.В.Лагодієнка, А.Г. Мазура, С.Ф. Макарова, М.Й. Маліка, Г. Минцберга, Л.І. Михайлової, С. О'Доннела, І.С. Олійник, А.М. Омарова, А.В. Попова, В.В.Поповича, Т. Пщоловського, Т. Санталайнена, В.Ф. Скляріва, І.Х. Степаненка, В.В. Травіна, О.Г. Шпикуляка, Г.В. Щокіна, І.Г. Ушачова, В.В. Юрчишина, К.І. Якуби та ін У той же час, багато питань пов'язаних з розвитком механізмів управління кадровим забезпеченням залишаються нерозкритими і малодослідженими. Необхідність пошуку можливостей

розв'язання зазначених проблем, обумовили вибір теми дисертаційного дослідження, її актуальність, наукову і практичну цінність.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексної науково-дослідної роботи Одеського державного аграрного університету за темою «Проблеми розвитку системи управління в АПК України» (номер державної реєстрації 0110U006780). Особистий внесок автора полягає у розробці теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій з удосконалення економічних механізмів ефективного розвитку управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств.

**Мета і задачі дослідження.** Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методичних засад і прикладних рекомендацій щодо розвитку механізмів управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розгляду та вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні засади кадрового менеджменту та дати визначення поняття «механізм кадрового забезпечення аграрних підприємств»;
- обґрунтувати концептуальні засади формування ефективного мотиваційного механізму в системі управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств;
- розробити концепцію організаційно-управлінського механізму забезпечення аграрних підприємств кваліфікованими кадрами;
- удосконалити методичний підхід до оцінки якісної потреби аграрних підприємств в кваліфікованих кадрах;
- розробити методичний підхід до розрахунку кількісної потреби аграрних підприємств в працівниках;
- розвинути механізм атестації працівників аграрних підприємств;

- обґрунтувати рекомендації щодо оптимізації кількості управлінських кадрів аграрних підприємств;
- розвинути комплекс маркетингу кадрового забезпечення аграрних підприємств.

*Об'єктом дослідження* є процеси управління кадровим забезпеченням в аграрних підприємствах.

*Предметом дослідження* є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління кадровим забезпеченням в аграрних підприємствах.

**Методи дослідження.** В основу дослідження було покладено діалектичний метод пізнання та системний підхід, що дозволило комплексно дослідити теоретичні і методичні засади управління кадровим забезпеченням, проаналізувати його стан та оцінити перспективи розвитку механізмів управління. При узагальненні теоретичних і методичних основ розвитку механізмів управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств використовувалися такі прийоми абстрактно-логічного методу: аналіз, синтез, індукція і дедукція, аналогія і співставлення. В аналітичних дослідженнях застосовувалися метод порівняння і графічного зображення (зіставлення даних звітного року з даними за попередні роки); групування (виявлення залежності результатів господарювання від освітнього рівня керівників і спеціалістів, їх віку та фаху); кореляційно-регресійний аналіз (виявлення зв'язку між рівнем освіти кадрів, рівня мотивації та обсягами валової продукції сільського господарства); соціологічні (при проведенні моніторингу по проблемах працевлаштування в сільській місцевості).

Інформаційною базою дослідження стали профільна і спеціальна література з економіки, агробізнесу й кадрового менеджменту, відповідні нормативні акти України, програмні документи державних регіональних органів, аналітичні дані Державного комітету статистики України, головного управління статистики у Одеській області, головного управління

агропромислового розвитку Одеської обласної державної адміністрації, звітні дані аграрних підприємств, результати власних спостережень.

**Наукова новизна отриманих результатів** дисертаційного дослідження полягає у поглибленні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку механізмів управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств. В процесі дослідження автором одержані наступні результати, які виносяться на захист:

*вперше:*

- розроблено концепцію організаційно-управлінського механізму забезпечення аграрних підприємств кваліфікованими кадрами, який ґрунтується на системному принципі реалізації головних етапів кадрового забезпечення на підприємстві і передбачає виконання послідовних дій - від визначення поточної потреби підприємств у кадрах у розрізі професій та спеціальностей до залучення їх на робочі місця у найкоротші строки та прогнозування додаткової потреби у працівниках на найближчий час;

*удосконалено:*

- методичний підхід до оцінки якісної потреби аграрних підприємств в кваліфікованих кадрах, який реалізується виходячи з: професійно-кваліфікаційного розподілу робіт; вимог до посад і робочих місць; штатного розкладу організації; документації, що регламентує різні організаційно-управлінські процеси з виділенням вимог по професійно-кваліфікаційного складу виконавців;

- методичний підхід до розрахунку кількісної потреби аграрних підприємств в працівниках, який передбачає використання комплексу методів: метод, заснований на використанні даних про час трудового процесу; метод розрахунку по нормах обслуговування; метод розрахунку по робочих місцях і нормативах чисельності; стохастичні методи; розрахунок числових характеристик; кореляційний аналіз; метод експертних оцінок тощо;

- концептуальні засади формування ефективного мотиваційного механізму в системі управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств, що дає змогу подолати нестачу кваліфікованих кадрів та підвищити рівень вмотивованості працівників саме тих підрозділів, які виконують свої службові обов'язки з комплектації підприємства кадрами необхідної кваліфікації, з необхідним підприємству рівнем освіти та потенціалом;

*дістали подальший розвиток:*

- теоретичні засади кадрового менеджменту у частині визначення поняття «механізм кадрового забезпечення аграрних підприємств» під яким розглядається регульована система соціальних, матеріальних, організаційно-економічних та інформаційних об'єктів, що у взаємодії між собою в кожній конкретній ринковій ситуації, здійснюють забезпечення аграрного виробництва необхідними кадрами;

- механізм атестації працівників аграрних підприємств, який передбачає вибір показників (критеріїв) для атестації залежно від мети оцінки кадрів і вимог, які ставляться перед атестацією;

- рекомендації щодо оптимізації кількості управлінських кадрів аграрних підприємств, коли їх кількісний та якісний вимір повинен враховувати структуру існуючого кадрового забезпечення, нормувальні фактори, нормативні матеріали (норми керованості, обслуговування, чисельності, виробітку);

- комплекс маркетингу кадрового забезпечення аграрного підприємства як функція кадрового менеджменту, що поєднує заходи з оптимізації забезпечення кваліфікованим персоналом та розробку структурно-логічної моделі планування потреби в кадрах адаптованої для використання в аграрних підприємствах.

**Практичне значення одержаних результатів.** Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні методичних рекомендацій і організаційно-економічних заходів, які можуть

бути використані в процесі формування механізмів управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств, що сприятиме підвищенню їх продуктивності та ефективності. Результати досліджень використовуються в практичній діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства АР Крим (довідка 03/1837-24 від 29.03.2012 р.); Головного управління агропромислового розвитку Одеської обласної державної адміністрації (довідка №01-34/1990 від 19.11.2012 р.); ПОП "Вікторія" (довідка № 21 від 24.01.2013 р.) Новобузького району Миколаївської області; в навчальному процесі Міжнародного університету бізнесу і права (довідка № 425 від 18.10.2012 р.).

**Особистий внесок здобувача.** Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому викладено авторський підхід дослідження розвитку механізмів управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств. У дисертації використані лише ті положення, що є результатом особистих досліджень здобувача. Всі висновки та рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором самостійно.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення і результати наукових досліджень пройшли апробацію на конференціях, семінарах, нарадах, консультаціях та заняттях, серед яких найбільш важливими були: Міжнародна науково-практична конференція “Облік, контроль та аналіз на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку” (Вінниця, 20-21 жовтня 2010 р.), IV Міжнародної науково-практична конференція “Інвестиційно-інноваційна діяльність – стратегія розвитку та підвищення ефективності підприємств агропромислового комплексу” (Одеса, 10-11 червня 2010 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція “Інтеграційні процеси в економіці АПК” (Миколаїв, 28-30 вересня, 2011 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми управління економічним потенціалом регіонів” (Запоріжжя, 27 жовтня 2011 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених “Економіко-соціальні аспекти реформування та розвитку України” (Київ, 30 вересня – 01 жовтня



2011 р.), VII Міжнародна науково-практична конференція “Розвиток інноваційної культури суспільства: проблеми та перспективи” (Сімферополь, 22-23 червня 2012 р.); III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція “Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи” (Дніпропетровськ, 30-31 жовтня 2012 р.); щорічні конференції професорсько-викладацького складу Одеського державного аграрного університету (Одеса, 2010-2012 рр.).

**Публікації.** За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць, в тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій 3,5 ум. друк. арк., з яких особисто автору належить 3,5 ум. друк. арк..

## ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоноване нове вирішення наукової проблеми, що полягає у розробці практичних рекомендацій та пропозицій щодо розвитку механізмів управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств. Отримані результати дозволяють сформулювати висновки, розробити пропозиції, що мають теоретичне і прикладне значення та свідчать про досягнення мети і виконання поставлених завдань.

1. Встановлено, що поліпшення кадрового забезпечення аграрних підприємств потребує вдосконалення системи кадрового менеджменту, сформовану в складних умовах навколишнього бізнес-середовища, а саме: невизначеності політичної, економічної, фінансової ситуації, демографічної кризи, погіршення соціально-психологічного клімату трудових ресурсів господарств. Більшість спеціалістів по кадровій роботі не використовують науково-обґрунтованих підходів щодо визначення оптимальної кількості управлінських кадрів та працівників робітничих професій. Часто, кадрове

забезпечення здійснюється на основі інтуїції і досвіду керівників організацій, зовсім не спираючись на теоретичні розробки в даній області.

2. Визначено, що механізм кадрового забезпечення аграрних підприємств розглядається як регульована система соціальних, матеріальних, організаційно-економічних та інформаційних об'єктів, що у взаємодії між собою в кожній конкретній ринковій ситуації, здійснюють забезпечення аграрного виробництва необхідними кадрами.

3. В процесі дослідження розроблено концепцію організаційно-управлінського механізму забезпечення аграрних підприємств кваліфікованими кадрами, який ґрунтується на системному принципі реалізації головних етапів кадрового забезпечення на підприємстві і передбачає виконання послідовних дій - від визначення поточної потреби підприємств у кадрах у розрізі професій та спеціальностей до залучення їх на робочі місця у найкоротші строки та прогнозування додаткової потреби у працівниках на найближчий час.

4. Дослідженням встановлено, що методичний підхід до оцінки якісної потреби аграрних підприємств в кваліфікованих кадрах реалізується виходячи з: професійно-кваліфікаційного розподілу робіт; вимог до посад і робочих місць; штатного розкладу організації; документації, що регламентує різні організаційно-управлінські процеси з виділенням вимог по професійно-кваліфікаційного складу виконавців.

5. Запропоновано методичний підхід до розрахунку кількісної потреби аграрних підприємств в працівниках **передбачає використання комплексу методів:** метод, заснований на використанні даних про час трудового процесу; метод розрахунку по нормах обслуговування; метод розрахунку по робочих місцях і нормативах чисельності; стохастичні методи; розрахунок числових характеристик; кореляційний аналіз; метод експертних оцінок тощо.

6. Доведено, що формування ефективного мотиваційного механізму в системі управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств дає змогу

подолати нестачу кваліфікованих кадрів та підвищити рівень вмотивованості працівників саме тих підрозділів, які виконують свої службові обов'язки з комплектації підприємства кадрами необхідної кваліфікації, з необхідним підприємству рівнем освіти та потенціалом.

7. Розвинуто рекомендації щодо оптимізації кількості управлінських кадрів аграрних підприємств, коли їх кількісний та якісний вимір повинен враховувати структуру існуючого кадрового забезпечення, нормувальні фактори, нормативні матеріали (норми керованості, обслуговування, чисельності, виробітку);

8. Запропоновано використання комплексу маркетингу кадрового забезпечення аграрного підприємства в кадровому менеджменті, який поєднуватиме заходи з оптимізації забезпечення кваліфікованим персоналом та розробку структурно-логічної моделі планування потреби в кадрах адаптованої для використання в аграрних підприємствах.

9. Обґрунтовано необхідність аграрних підприємств підтримувати відповідність між вимогами сучасного бізнесу і кваліфікацією кадрів. У зв'язку з цим на сучасному етапі задача цілеспрямованого і безперервного навчання кадрів є першорядною. Реалізація даного напрямку роботи з кваліфікованими кадрами ускладнюється наступними обставинами: економічною нестабільністю господарств, важким фінансовим станом і неплатоспроможністю багатьох аграрних підприємств; значними упущеннями в системі кадрового забезпечення аграрних підприємств, скороченням штатної чисельності і скасуванням кадрових служб; відсутністю цільового замовлення підприємств на підготовку фахівців і обґрунтованої системи визначення потреби в кадровому забезпеченні; відходом висококваліфікованих і молодих керівників і фахівців в різні сфери бізнесу.

10. Запропоновано методичний підхід, заснований на використанні методів абстрактно-логічного, аналогії і угруповань, що дозволяє здійснити прогноз перспективної потреби у фахівцях аграрного профілю у взаємозв'язку з їх підготовкою в регіональному вузі. Планування кадрового

потенціалу аграрного підприємства повинно передбачати реалізацію відповідних дій щодо кожного з 7 етапів до яких відносять: підготовчий, розробка альтернативного плану, затвердження одного з варіантів, визначення необхідних витрат, контроль за реалізацією плану та регулювання, при виявленні відхилень від наміченого плану.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О.В., Литовченко О.Ю. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - № 11(89). - С. 95-100
2. Арутюнов Вячеслав Вячеславович, Волковыский Игорь Вильгельмович, Кадария Фридон Давидович, Шепелев Евгений Михайлович Управление персоналом. Серия «Среднее профессиональное образование». Ростов-на-Дону: «Феникс», 2004. – 448 с.
3. Андрієнко В. До питання про вимір темпів зростання продуктивності праці. //Економіка Радянської України. – 1986. – №1. – С. 68-71.
4. Антохова І. До питання управління розвитком і ефективністю використання трудового потенціалу регіону//Регіональна економіка. – 1999. – №4. – С. 239-241.
5. Афанасьев В. Динамика и структура занятости на государственной службе в США // Экономист. – 1997. – №1. – С.59-65.
6. Бакирова Г.Х. Управление человеческими ресурсами / Гузэль Хафазовна Бакирова. – СПб., «Речь», 2003. – 152 с.
7. Балановська Т.І. Менеджмент персоналу в АПК України: дис. ... канд. ек. наук: 08.06.02 / Балановська Тетяна Іванівна. – Київ, 1999. – 167 с.
8. Баланда А.І. Неформальна зайнятість як новітній фактор розвитку національного ринку праці України. – К., 1999. – С. 39.
9. Балановська Т.І. Вплив управлінського персоналу на ефективність сільськогосподарського виробництва // Економіка АПК. – 1999. – № 3. – С. 64 - 67.
10. Базарова Т.Ю., Еремина Б.Л. Управление персоналом // <http://vuzlib.net/beta3/html/1/5496/>
11. Базарова Т.Ю., Еремина Б.Л. Управление персоналом: 1.1 Парадигмы управления персоналом // <http://vuzlib.net/beta3/html/1/5496/5501/>

12. Базарова Т.Ю., Еремина Б.Л. Управление персоналом: 1.4 Кадровый менеджмент: от управления персоналом к управлению человеческими ресурсами // <http://vuzlib.net/beta3/html/1/5496/5504/>
13. Безграбельная И.П. Допустимый уровень безработицы. Как его определить // Человек и труд. – 1998. – №6. – С.54-59.
14. Беляцев А. Квалифицированные кадры – важнейший резерв АПК // АПК: Экономика, управление. – 1990. – № 8. – С. 89 – 95.
15. Беляева О.Л. Про необхідність підприємств України в менеджерах з персоналу// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с.28-30
16. Большая советская энциклопедия. В 30 томах. Т. 11. Гл.ред. А.М. Прохоров. Изд. 3-е. М., «Советская энциклопедия», 1973. – 608 с.
17. Винаградський М.Д., Беляєва С.В., Виноградська А.М., Шкапова О.М. Управління персоналом: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
18. Виноградський Микола Данилович, Виноградська Алла Миколаївна, Шкапова Олена Миколаївна Організація праці менеджера: Навч. посіб. для студ. екон. вузів. – К.: Кондор – 2007. – 414 с.
19. Воронкова В.Г. Кадровий менеджмент: Навчальний посібник. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 192 с.
20. Гавкалова Наталія Леонідівна Менеджмент персоналу: Навчальний посібник. – Х.: Видавничий Дім „ИНЖЕК”, 2004. – 276 с.
21. Гавкалова Наталья Леонидовна, Маркова Наталья Сергеевна Менеджмент персонала: Учебное пособие. – 2-е изд., исправл. и доп. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 304 с. Русск. яз.
22. Гнібіденко І.Ф. Регіональний ринок праці в аграрному секторі економіки. Авторефрат дис. канд. екон. наук. – Кіровоград, 1994. – 20 с.

23. Головка В., Григорович Н. Реформування статистики праці: досягнення та перспективи//Україна: аспекти праці. – 2001. – №6. – С. 7-8.
24. Горбунов А.В., Скирдонов В.А. Подготовка кадров руководителей и специалистов в странах Запада. – М.: Дело, 1991. – 296 с.
25. Гриненко А.М. Управління зайнятістю населення в умовах формування ринку праці. – К.: Знання, 1993. – 17 с.
26. Губанов С.Н. Уровень производительных сил: опыт измерения и межстрановой анализ // Экономист. – 2008. – №8. – С.15-29.
27. Гудзинський С. Ринок праці на селі: проблеми регулювання//Економіка України та шляхи її подальшого реформування: мат. Всеукр. наради економістів 14-15 вересня 1995 р. – К., 1996. – С. 263-264.
28. Десслер Г. Управление персоналом / Гари Десслер. – Пер. с англ.. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2004. – 799 с., ил.
29. Дідковська Леоніда Григорівна, Гордієнко Петро Леонідович Історія вчень менеджменту: Навч. посібник. – К.: Алеута, 2008. – 477с.
30. Довгань Л.Є., Сімченко Н.О. Пріоритетні напрями удосконалення розвитку управлінського персоналу// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с.59-62
31. Дієсперов В. Проблеми стимулювання сільськогосподарської праці//Праця і зарплата. – 1996. – №3. – С. 7.
32. Долгушкин Н. Проблема кадрового забезпечення АПК //АПК: економіка, управління. – 2001. – №1. – С. 20-27.
33. Дяків О. Формування механізмів регулювання зайнятості населення// Україна: аспекти праці. – 2000. – №1. – С. 25-28.
34. Дубова С. Засоби удосконалення структури персоналу промислових підприємств / Світлана Дубова // Менеджмент організацій і управління людськими ресурсами: Збстатей: Ч.3. – Ялта: РВВ КДГІ, 2005. – 198 с.

35. Дяків О. Формування механізмів регулювання зайнятості населення// Україна: аспекти праці. – 2000. – №1. – С. 25-28.
36. Єрмоленко В.М. Внутрішньогосподарське планування // У кн. Організація сільськогосподарського виробництва в умовах подальшого розвитку госпрозрахункових відносин. – К.: УСГА, – 1990. – С. 31-37.
37. Закон України “Про зайнятість населення” від 1 березня 1991 року N 803-XII Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991. – N 14. – С.170
38. Завадський Йосип Станіславович Менеджмент: Management. – У 3 т. – Т. 1. - 3-вид., доп. – К.: Вид-во Європ. ун-ту. – 2001. – 542 с.
39. Замора О.І. Основні тенденції формування і використання трудових ресурсів в аграрних підприємствах / Актуальні проблеми економіки, № 4(94), 2009, с. 85-90
40. Іванілов О. Регіональний ринок праці: класифікація, проблеми формування й управління трудовими ресурсами // Україна: аспекти праці, 1998. – № 7. – С. 3 – 7.
41. Кадровый менеджмент. Словарь терминов: кадровый менеджмент // <http://www.rabota-in.net/termins.php?gnm=374>
42. Кадровый менеджмент. Словарь терминов: особенности управленческого труда в современных условиях // <http://www.rabota-in.net/termins.php?gnm=724>
43. Кадровый менеджмент. Словарь терминов: труд управленческий // <http://www.rabota-in.net/termins.php?gnm=1196>
44. Кільницька О.С. Форми самозайнятості населення у сільському господарстві//Економіка АПК. – 1999. – №12. – С. 75-80.
45. Кодекс законів про працю України та інше законодавство про працю (за станом на 4 квітня 2003 року). – 2-е вид., доопрац. – К., 2003.
46. Колмогорова І.В. Сучасний стан та проблеми удосконалення підготовки робітничих кадрів у виноградарстві / І.В. Колмогорова // Аграрний



вісник Причорномор'я. Економічні науки. Вип. 37. – Одеса: Імідж-Прес, 2007. – С.155-158

47. Колмогорова І.В. До проблеми створення системи кадрового менеджменту в Україні / І.В. Колмогорова // Збірник наукових праць. Випуск 16. Том 3. / За редакцією доктора с.-г. наук, професора, академіка АН ВШ України, заслуженого діяча науки і техніки України, ректора університету (голова) М.І.Бахмата. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С.518-520.

48. Колмогорова І.В. Якісний склад керівних кадрів сільськогосподарських підприємств / І.В. Колмогорова // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. Вип. 44 – Одеса: Імідж-Прес, 2008. – С.82-86

49. Колмогорова І.В. Якісний склад спеціалістів в підприємствах АПК / І.В. Колмогорова // Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України в ХХІ столітті: Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки (за матеріалами III міжнародної науково-практичної конференції). – Кам'янець-Подільський: ПП „Медобори-2006”, 2010. – С. 529-534.

50. Колмогорова І.В. Міграційні процеси сільського населення Одещини / І.В. Колмогорова // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. Вип. 53 – Одеса: Імідж-Прес, 2010. – С.107-110.

51. Колмогорова І.В. Демографічний стан сільських територій Одещини та шляхи його поліпшення / І.В.Колмогорова // Вісник Хмельницького національного університету, 2011. – № 4. Том 3. – С.146-152.

52. Колмогорова І.В. Безробіття сільського населення Одещини: причини та шляхи подолання / І.В. Колмогорова // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. Вип. 60 . – Одеса: СПД ФО «Балушко ІВ», 2011. – С.80-83

53. Колмогорової І.В. Формування та розвиток трудового потенціалу на сільськогосподарських підприємствах Одеської області / І.В. Колмогорова //

Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. Вип. 65. – Одеса: СПД ФО «Балушко ІВ», 2012. – С.80-83.

54. Колмогорова І.В. Механізми управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств в умовах глобалізаційних процесів / І.В. Колмогорова // Проблеми управління економічним потенціалом регіонів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Запоріжжя, 27 жовтня, 2011 р.). – Запоріжжя, ЗНУ, 2011. – С. 76-79.

55. Колмогорова І.В. Роль мотиваційного механізму в управління кадровим забезпеченням аграрних підприємств / І.В. Колмогорова // Економіко-соціальні аспекти реформування та розвитку України: матеріали науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, (Київ, 30 вересня – 01 жовтня 2011 р.). – К.: КЕНЦ, 2011. – Ч. 1. – С. 108-110.

56. Конвенции и рекомендации МОП по вопросам регулирования отношений на рынке труда // Вопросы экономики. – №9. – С.108-125.

57. Косодій Р.П. Конкурентоздатність трудових ресурсів / Економіка АПК, 2000, № 4, с. 84-88

58. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене. – К., „Кондор”. – 2006. – 308 с.

59. Лизанець А.Г. Функціональний підхід до формування системи управління персоналом підприємства: дис. ... кандидата ек. наук: 08.06.01 / Лизанець Анжела Гейзівна. – Ужгород., 2003 – 183 с.

60. Литяцька Д.В. Проблеми кадрового менеджменту на підприємствах АПК та шляхи їх вирішення в сучасних умовах господарювання // <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/nd/2006-1/06ldvotr.html>

61. Литяцька Д.В. Аналіз роботи кадрових служб та їх вплив на діяльність підприємства / Матеріали 1-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції "Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю". - Черкаси.: ЧДТУ, 2007. — С. 102-103.

62. Лук'янихін Вадим Олександрович Менеджмент персоналу: Навч. посіб. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 592 с.

63. Максимішин В.Я. Менеджер та менеджмент в ХХІ столітті: тенденції розвитку// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с.94-97

64. Макух Я.Д., Серняк О.І. Стимулювання честолюбства як один із засобів в арсеналі менеджера // Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с. 44-45

65. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Каравела, 2008. – 312 с.

66. Менеджмент: Понятійно-термінологічний словник / За ред. Г.В. Щокіна, М.Ф. Головатого, О.В. Антонюка, В.П. Сладкевича. – К.: МАУП, 2007 – 744 с.

67. Менеджмент персоналу: Навч. посіб. / Василь Макарович Данюк, Василь Миколайович Петюх, Світлана Олексіївна Цимбалюк та ін.; За заг. ред. В.М. Данюка, В.М. Летюха. – К.: КНЕУ, 2004. – 398 с.

68. Менеджмент персоналу: Навч. посіб. Вид. 2-ге, без змін / Василь Макарович Данюк, Василь Миколайович Петюх, Світлана Олексіївна Цимбалюк та ін.; За заг.ред. В.М. Данюка, В.М. Летюха. – К.: КНЕУ, 2006 . – 398 с.

69. Мескон Майкл, Альберт Майкл, Хедоури Франклин Основы менеджмента: Пер.с англ. – М.: Дело, 2007. – 720 с.

70. Мнушко З. Н., Пестун И. В. Кадровый менеджмент: принципы, задачи, направления, эффективность // [http://www.provisor.com.ua/archive/2004/N10/art\\_27.htm](http://www.provisor.com.ua/archive/2004/N10/art_27.htm)

71. Монди Уэйн Р., Роберт М. Ноу, Шейн Р. Премо Управление персоналом / Пер.с англ.под ред. И. В. Андреевой, С. В. Кошелевой. – СПб.: Издательский Дом «Нева», 2004. – 640 с.
72. Мудрик О.Є. Вплив людських ресурсів на розвиток організації// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с.110-113
73. Мурашко Микола Іванович Менеджмент персоналу: Навч.-практ. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2006. – 311 с.
74. Новий тлумачний словник української мови. У трьох томах. Т.1, Київ, Видавництво „Аконіт”, 2008 р. – 926 с.
75. Новий тлумачний словник української мови. У трьох томах. Т.2, Київ, Видавництво „Аконіт”, 2008 р. – 926 с.
76. Новий тлумачний словник української мови. У трьох томах. Т.3, Київ, Видавництво „Аконіт”, 2008 р. – 862 с.
77. Наєнко М.Г. Про розробку Державної програми трудового потенціалу в Україні //Економіка АПК. – 2000. – №4. – С. 89-91.
78. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок. 57000 слов/ Под ред.чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 17-е изд., стереотип. – М.: Рус.яз., 1985. – 797 с.
79. Онікієнко В.В. Зайнятість та якість життя населення // Экономика и управление в зарубежных странах. – 2002. – № 6. – С. 111 -121.
80. Ореховский Г.А. Особенности расширенного воспроизводства трудовых ресурсов. – К.: Вища школа, 1998. – С. 140.
81. Осовий Г. Актуальні питання регулювання ринку праці//Економіка України. – 2000. – №6. – С. 35-40.
82. Островская Е. Франция // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 8. – С. 89 -97.

83. Павлова О.В. Удосконалення управління персоналом організації в сучасних умовах// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с.113-116
84. Пасека А.С. Розвиток і використання людських ресурсів на підприємствах України// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с. 116-118
85. Петрович Й.М., Кіт А.Ф., Семенів О.М. та ін.. Економіка підприємства: Підручник / За загальною редакцією Й.М.Петровича. – Львів: „Новий Світ-2000”, 2004. – 680 с.
86. Пошерстник Н.В., Мейксин М.С. Кадры предприятия (5-е изд.) – СПб.: «Издательский дом Герда», 2004. – 704 с.
87. Пушкар Роман Михайлович, Тарнавська Наталія Петрівна Менеджмент: теорія та практика. Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 486 с.
88. Рудченко І.В. Активізація трудової діяльності працівників за ринкових умов // Збірник тез доповідей учасників „Тижня науки” в Гуманітарному університеті „ЗІДМУ”. В 3 т. – Т.2. – Запоріжжя: ГУ „ЗІДМУ”, 2004. – С.143-144.
89. Рудченко О. Оцінка наявності, структури й руху робочих місць в економіці України//Україна: аспекти праці. – 2000. – №5. – С. 3-9.
90. Рузавина Е.И. Занятость в условиях интенсификации производства. – М., 1975. – 9 с.
91. Рябоконт В.П. Селянин на ринку праці (кадрові аспекти)// Економіка АПК. – 1998. – №10. – С. 85-90.
92. Саблук П.Т., Бугуцький О.А., Орлатий М.К. та ін. Економічний та соціальний стан аграрного сектора України (науково-статистична розробка). – К.: фірма “Віпол”, 1997. – С. 240.

93. Саблук П.Т., Якуба К.І. Проблеми демографічного розвитку українського села (наукова доповідь). / Відп. ред. академік УААН Петро Саблук. – К.: ІАЕ УААН, 2008. – 43 С.
94. Саблук П.Т., Якуба К.І. Проблеми демографічного розвитку українського села (наукова доповідь). / Відп. ред. академік УААН Петро Саблук. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 43 С.
95. Савченко В., Павловська Н., Герасимчук В. Профорієнтація населення і професійне навчання незайнятих громадян. – Кременчук, 1997. – С. 29.
96. Саруханов Э Р. Проблемы занятости в период перехода к рынку – С.-Пб.: Нева, 1993. – 164с.
97. Слинков Владимир Николаевич Персонал и его менеджмент: Практические рекомендации. – К.: КНТ, 2007. – 476 с.
98. Спивак В.А. Организационное поведение и управление персоналом – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 416 с.
99. Сучасна українська енциклопедія. Т. 6. – Харків: Книжний клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2004 – 416 с.
100. Сероштан Н.А. Интенсификация экономики труда. – Харьков: Высшая школа, 1986. – 170 с.
101. Сільське господарство України. 2011: Стат. Збірник. – К., 2012. – 319 с.
102. Сільськогосподарська діяльність господарств населення України: статистичний збірник. – К., Держкомстат України, 2012. – 156с.
103. Смит А. Исследование оприроде и причинах богатства народов (отдельные главы). – С.-Пб: Петроком, 1993. – 320 с.
104. Соколова І.В. Зміна керівного складу аграрного сектору економіки України у 90 – х роках ХХ ст.: соціально-демографічний аспект // Вісник академії праці соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2002. – № 3. – С. 146 - 149.

105. Соціально-економічна ситуація та шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України. – К.: ІАЕ, 1999. – 328 с.
106. Старостенко А. Новейшие демографические тенденции в Украине//Экономика Украины. – 1998. – №5. – С. 22-31.
107. Статистичний збірник “Праця за 2011 рік”. – Миколаїв: Державний комітет статистики України у Миколаївській області, 2012. – 272 с.
108. Статистичний збірник “Сільське господарство Миколаївської області за 1992-2012 роки” – Миколаїв: Державний комітет статистики України у Миколаївській області, 2013. – 98 с.
109. Статистичний щорічник Миколаївська область в 2011 році: Стат. Збірник. – Миколаїв: Державний комітет статистики України у Миколаївській області, 2012. – 356 с.
110. Степаненко І.Х. Спеціалісти аграрної сфери //Соціально-економічна модель постреформованого розвитку агропромислового виробництва в Україні: Матер. Других Всеукр. зборів (конгресу) вчених економістів-аграрників 24-25 січня 2000 року м. Київ. – К., 2000. – С. 157-159.
111. Суліма Н. Особливості продуктивної зайнятості трудових ресурсів і закономірності формування ринку робочої сили в аграрній сфері. – Науковий вісник НАУ. – К., Вип. 34. – 2001. – С. 298 – 301.
112. Тарасевич Н.В. Методологічні основи визначення показника продуктивності праці в умовах ринку // Інформаційний листок. № 91. – Випуск 1. Одеса: ОІНТІ, 1994. – 154 с.
113. Теория и практика управления персоналом: Учеб.-метод.пособ. / Авт.-сост. Г.В.Щёкин. – 2-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 280 с.
114. Турчина С.Г. Кадровий менеджмент в підприємствах АПК: дис. ... канд. ек. наук: 08.06.01 / Турчина Світлана Григорівна. – Суми, 2006. – 182 с.

115. Тибенко В.В. Повышение квалификации руководителей и специалистов – требование времени // Экономика и управление. – 2009. – № 4. – С. 17 - 18.

116. Токмачов М.Л. Трудові ресурси сільського господарства України через призму економічних теорій безробіття// Економіка АПК. – 2008. – №12. – С. 21-29.

117. Труд за рубежом. – М.: НИИ труда, 1991. – вып. 3 (11). – 128 с.

118. Трудовий потенціал і зайнятість: теоретичні основи та регіональні особливості/М.І. Долишній, С.М. Злупко та ін. – Ужгород, Карпати, 1992. – С. 192.

119. Управление персоналом: Учебник для вузов/ Под ред. Базарова Тахира Юсуповича, Еремина Бориса Львовича. – 2-е изд., перераб., и доп. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 560 с.

120. Щёкин Г.В. Основы кадрового менеджмента: Учебник. – 5-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2004. – 280 с.: ил. – Библиогр.в конце глав.

121. Щёкин Г.В. Теория и практика управления персоналом: Учеб.-метод. пособ. / Авт.-состав. Г.В.Щёкин. – 2-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 280 с.

122. Фаренюк Ю.Т., Урусов В.Ф. Организация непрерывной подготовки кадров инновационных специальностей // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2000. – № 7. – С. 49 - 50.

123. Фрыдынский А.И. и др. Управление трудовыми ресурсами. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 5-6.

124. Хайек Ф. Безработица и денежная политика: Правительство как генератор “делового цикла” // Экон. науки. – 1991. – № 11. – С. 168.

125. Хміль Федір Іванович Управління персоналом: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2006. – 488 с.

126. Хміль Ф.І. Менеджмент : Підручник. — К.: Вища школа, 2005. — 357 с.



127. Хомра У. Зайнятість сільського населення України в умовах кризи//Економіка АПК. – 1998. – №12. – С. 70-78.
128. Хорунжий М.Й. Аграрна політика: навч. посібник. – К., 1998. – С. 176-179.
129. Червінська Л. Регулювання трудових відносин в умовах реформування сільськогосподарського виробництва //Україна: аспекти праці. – 2000. – №8. – С. 38-41.
130. Чикуркова А. Оптимальне використання робочої сили в умовах перебудови аграрної економіки регіону //Україна: аспекти праці. – 2000. – №8. – С. 22-26.
131. Шафоростова М.М. Удосконалення системи управління персоналом шляхом впровадження управлінського аудиту// Менеджмент у ХХІ столітті: розвиток організацій та управління персоналом: Матеріали щорічної науково-практичної конференції: У 2 ч. / За заг.ред. А. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Ч.1., с.179-182
132. Шевченко Л. Ринок праці: аналіз економічних концепцій // Економіка України. – 1994. – № 4. – С. 26 – 34.
133. Щекин Г.В. Теория кадровой политики: Монография. — К.: МАУП, 2007. — 176с.
134. Шиян В.Й., Шиян Д.В. Інтенсивні та екстенсивні фактори розвитку сільськогосподарського виробництва//Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у ХХІ ст. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – С. 563-566.
135. Шпичак О.М. Сільське господарство України на початку та в кінці ХХ століття. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 74 с.
136. Эйжентрин Б. Германия: политика на рынке труда. Япония: спрос и предложение рабочей силы // Человек и труд. – 1996. – №2. – С. 34-39.
137. Юрчишин В.В. Зміцнення кадрово-управлінського потенціалу аграрних реформуваль //Соціально-економічна модель постреформованого

розвитку агропромислового виробництва в Україні: Матер. Других Всеукр. зборів (конгресу) вчених економістів-аграрників 24-25 січня 2000 року м. Київ. – К., 2000. – С. 53-64.

138. Юрчишин В.В. До проблеми кадрового забезпечення реформування аграрних відносин // Економіка АПК. — 2008. — №6. — С.76—84.

139. Якуба К.І. Якість трудового потенціалу аграрної сфери АПК // Економіка АПК. – К., 2005. – № 7. – С. 70 –76.

140. Ячменева В.М. Оплата труда на предприятиях агропромышленного комплекса Украины//Научные труды Крымского государственного аграрного университета. Экономические науки. Вып. 63. – Симферополь, 2000. – С. 123-126.

141. Blanchard, O. The Economics of Transition in Eastern Europe. Oxford. – 578 p.

142. European Labor Markets. Employment Policies in Europe for the 1990's, Paris, 463p.

143. OECD (1997): Agricultural Policies in Transition Economies. Paris.

144. Rousseau J.J. Umowa społeczna. Przekład z francuskiego E. Peretiatkowicz (III, 9). Warszawa. – 1966. – 285 s.

145. Schmitt, G. Why Collectivisation in Agriculture in Socialist Countries has Failed: A Transaction Cost Approach. Ln: Csaki, C and Y. Kislev (eds.)